

W

6

червень
1967

**ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ**

ЗМІСТ

	Стор.
До 50-річчя Великого Жовтня	
Ясла-садок колгоспу «Аврора»	1
М. Тонишева — Для щастя дітей	5
В. Ясенець — Кризь роки життя	6

Теорія і методика дошкільного виховання

Г. Лєскова — Експерсії як засіб ознайомлення з працею дорослих	7
Л. Голубєва — Розвиток мислення і словника дітей 4—5 років у дидактичних іграх	12
О. Янковська — Дидактичні ігри для формування понять про тварин	16

З досвіду

К. Кравченко — Піклування про фізичне виховання дітей колгоспників	19
В. Верхоградська — Успіх вирішують кадри	23
С. Іванчук — Куточок книжки та виховна робота в ньому	25
З. Торопчонова — Прогулянка з сюрпризами	29
Є. Бажанова — Ігри на прогулянці	32

Удосконалювати зміст і форми планування виховної роботи

За перспективне планування	34
--------------------------------------	----

Для батьків

Р. Шакуров — Про виховання самостійності у малят	36
В. Святовець — Народна педагогіка. Оленчина мама	41

Бесіди і консультації

М. Третяк — Санітарна освіта в дошкільних закладах	42
--	----

Природа навколо нас

Б. Биков — Знайомі незнайомці	45
---	----

Педагогічне життя

Докорінно поліпшити пропаганду педагогічних знань	47
Ш. Сирота, А. Лілов — Для вас, дідусі і бабусі	48

В номері вміщено безплатну кольорову вкладку-додаток «Іграшки-саморобки для ігор з вітром та водою».

Редакційна колегія

Л. В. Артемова, Т. В. Введенська, К. І. Виговська, М. Д. Ільченко, В. К. Котирло,
Н. Ю. Переверзева, М. А. Познанська, Г. І. Сушан (головний редактор), Т. Д. Тома-
шівська, З. М. Хорошко, Н. Ф. Яришева, П. П. Яценко

Відповідальний секретар В. В. Мороз

«Дошкольное воспитание» (на українском языке)

Ежемесячный методический журнал Министерства просвещения УССР

Видавництво «Радянська школа»

Техредактор О. О. Чала

Коректори Л. К. Плюта, Л. М. Белякова

Адреса редакції та видавництва: Київ, 53, Ю. Коцюбинського, 5.
Тел. Ж 9-80-71, дод. 3-12.

БФ 06018. Здано до набору 5.V 1967 р. Підписано до друку 25.V 1967 р. Формат паперу 70 × 108¹/₁₆. Друк. арк. 3. Фіз. арк. 3. Умовн. арк. 4,2. Обл.-видавн. арк. 5,1. Вкладка. Фіз. арк. 0,5. Умовн. арк. 1,4. Обл.-видавн. арк. 1,2. Формат паперу 70 × 108¹/₁₆. Зам. К-82. Тираж 51030.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

Куточок книжки та виховна робота в ньому

Твори художньої літератури для читання, переказування дітям, вивчення напам'ять програмою визначено на кожен квартал, і це значно полегшує роботу педагогів з дітьми. Але дитяча література весь час поповнюється новими творами, і вихователь повинен комплектувати дитячу бібліотеку цими творами, звичайно, враховуючи їх ідейність, художність та доступність дітям. Робота з книжкою в дошкільному закладі здійснюється двома шляхами. По-перше, книжки читає дітям вихователь. По-друге, діти самостійно розглядають ілюстрації в них. З метою виховання в дошкільнят інтересу до книжок та вироблення елементарних навичок користування ними ми організували в кожній віковій групі куточок книги.

Тут я хочу поділитися своїм досвідом роботи в куточку книги, яку я проводила з дітьми від молодшої групи до випуску в школу.

Наш куточок книжки міститься в груповій кімнаті недалеко від вікна. Поряд вмонтовано розетку для настільної лампи, щоб у вечірній час і похмурі дні було досить світло. Подбали ми і про те, щоб куточок мав привабливий вигляд, затишок. Замість висячої полиці для книжок виготовили стоячу вітрину. Вона значно практичніша: не оббиває стіни, не загрожує зірватись з гвіздка, дітям зручніше взяти книжку; вітрина більш містка, бо має полиці з обох боків. Щоправда, в молодшій і середній групах ми користувалися лише однією стороною вітрини, виставляючи невелику кількість книжок, а в старшій і підготовчій до школи групах на тильній стороні вітрини уже розміщували на прохання окремих дітей добре відомі їм книги.

Висота вітрини така, щоб дитині зручно було взяти книжку. Вітрина має дві полиці. Ширина кожної полиці дозволяє в ряд поста-

вити 3—4 книжки великого формату так, щоб добре було видно їх обкладинки.

Збоку біля вітрини стіл з кріслами — вони відрізняються від тих, за якими дошкільнята навчаються чи їдять. Це потрібно для того, щоб діти додержувались порядку і не брали стола і крісла з куточка книги для інших потреб. Стіл круглий, він практичний ще й тим, що за ним одночасно може сидіти багато дітей. З ранньої весни до пізньої осені на ньому ставлю у вазу невеличкий букет свіжих квітів.

Книги, які беремо на вітрину, зберігаються в шафах. Крім книжкових шаф, у кожній групі, є ще загальна бібліотека, розміщена в методичному кабінеті дитячого садка. Тут зібрано багато періодичних видань, казок, дитячих художніх робіт. Наявність такої бібліотеки дає змогу вихователеві швидко відібрати потрібний твір для заняття відповідно до вимог програми. При цьому кожну книжку в молодшій групі ми маємо в 3—4-х примірниках, у старших групах — у 2-х, з тим щоб кілька вихованців мали змогу одночасно розглянути ілюстрації до відомого їм оповідання. Взагалі всі діти, а особливо в молодшій групі, дуже люблять твори добре ілюстровані, зокрема, книжки-картинки: «Ясочина книжка» Н. Забіли, «Наші іграшки» М. Познанської та ін.

На перших порах майже в усіх дітей — і в тих, що перейшли з ясел, і в тих, що тільки-но прийшли в дошкільний заклад, не було ніяких умінь користуватися книгами. Вони часто виривали книжку один в одного з рук, розглядали її на підлозі або за столом, з якого ще не зібрали посуд після сніданку чи вечері. Ще гірше поводитись з книжками, які приносили з дому, — скручували їх в трубки і запихали в шафи. На зауваження

відповідали: «Це моя книжка».

Отже, насамперед потрібно було навчити дітей користуватись книжкою, шанувати її. Зрозуміло, при цьому велика роль належить прикладу вихователя. Адже нерідко самі ми порушуємо ті правила в поводженні з книгою, які намагаємося прищепити дітям, а саме: читаючи дітям книжку, тримаємо її на колінах, а не розгорнутою на столі, перегинаємо книжку тощо. Тому я завжди враховую і цю обставину.

Працюючи з дітьми, постійно стежу за порядком в куточку книги, нову книжку виставляю на вітрині лише після ознайомлення з її змістом; після розгляду книги нагадую дітям: «Подивились книгу, а тепер покладемо її на місце»; в присутності вихованців підклеюю книжечки, які внаслідок необережного поводження з ними порвалися; дбаю про порядок в книжковій шафі; вчу дітей як слід перегортати сторінки, щоб не загиналися їх краї. Діти бачили, як бережно ставиться вихователь до книг і самі змінювали своє поводження з книгою.

Вивчаючи інтерес малят до книг, я помітила, що деякі з них охоче слухали художні оповідання, проте розглядати книжечку не вміли. Вони швидко перегортали сторінки, не зосереджуючи уваги на картинках. Переглянувши одну книжку, швидко брали іншу. В таких випадках я сідала біля дитини, звертала увагу на малюнки, ставила запитання за змістом твору, вказувала на головне в ньому, стежила, щоб дитина не перекручувала змісту тексту, да-

вала їй можливість розповісти іншим про свої враження. Так я вчила дітей бути зосередженими і уважними при розгляданні книжок та ілюстрацій, а також розвивала їх мислення. З дітьми мовчазними, сором'язливими сама розглядала книжки, прагнучи при цьому задовольнити їх індивідуальні запити. Одним малюкам подобалися книжечки про звірят, іншим про дитячий побут. Такі книжечки залишала на вітрині довше, ніж інші.

Не всі мої вихованці однаково засвоювали правила поводження з книгою. Деякі з них, коли їм не вистачало місця за столом, розглядали книжку на колінах або навіть сідали на підлогу. В таких випадках домовлялась з дітьми, що можна трохи почекати, а потім брати свій стільчик і сідати до столу. Якщо хтось із них не додержувався правил і сідав, де попало, забирала в нього книжку, пропонувала сісти біля столу і лише тоді давала розглядати її далі.

Після прочитання нову книжку виставляла на полицю, звертаючи увагу на те, яка ця книжечка чиста, нова, порівнювала її з тими книгами, якими діти вже користувались. Хвалила в присутності всіх тих вихованців, які акуратно і бережно поводитися з книжкою: «Подивіться, діти, яка Наталя хороша дівчинка. Вона розглянула книжку за столом, поклала її акуратно на полицю і стільчик заставила під стіл. Молодець, Наталя».

Похвала і особистий показ мали більший вплив на дітей, ніж зауваження. Вже на кінець першого півріччя малята привчилися розглядати книжки лише за столом, а після цього класти їх на місце.

Важче було привчити мити руки перед тим як розглядати книжку. Без постійного нагадування, протягом перебування в молодшій і середній групах, діти забували це робити. Лише в підготовчій групі в них виробилася звичка мити руки перш ніж брати книжку.

В групі дітей-п'ятиліток підтримувала вже вироблений у них інтерес до книг, навички бережного ставлення до них. Вихованці самі

дбали про додержання порядку в книжковому куточку. Разом зі мною вони відбирали книги, які потребували полагодження, і під моїм керівництвом підклеювали їх. Закріплювала поняття, що таке сторінка, обкладинка, показувала, як перегортати сторінки зверху (бо коли знизу, то краї листків загинаються).

Із старих книг я вирізала ілюстрації до прочитаних творів і наклеювала їх на цупкий папір (це робила так, щоб діти не бачили, що картини вирізані з книжок). Крім того, ми придбали багато готових ілюстрацій до казок. Тепер до наклеювання їх залучала уже самих дітей. Робили це у вільний час після вечері, коли залишалось небагато дітей. Ілюстрації виставляла на вітрину, щоб діти, розглядаючи їх, краще засвоїли зміст творів.

Роботу по закріпленню інтересу до книги і звички берегти їх продовжувала в групі дітей 6—7 років. Зокрема, було проведено екскурсію в одну з бібліотек міста. Спочатку ми зайшли в абонементний відділ. Я звернула увагу дітей на те, як акуратно тут усі книжки розміщені на полицях. Спостерігали, як школярі повертали прочитані книжки. Попросили бібліотекаря, щоб показав їх і нам. Відмітила, що книжки акуратні, чисті, видно, що учні вміють поводитись з ними. В читальному залі мої вихованці побачили, що всі тут читають тихо, про себе; книги лежать на столі; багато світла. Нам теж дали переглянути дитячі журнали. Вели себе організовано. Прощаючись, подякували бібліотекаря за увагу.

Разом з старшими вихованцями ми впорядковували шафи. Наперед домовились, де зберігатиметься у нас художня література, а де дитячі журнали, альбоми, папки з тематичним набором картин. Організували чергування в куточку книжки. Черговий мав такі обов'язки: відповідав за порядок у книжковій шафі і в куточку; на прохання дітей «видавав» їм книжки або журнали і підбирав книжки, які потріб-

но підклеїти, і з допомогою інших вихованців приводив їх у належний вигляд. Це сприяло вихованню у дітей відповідальності за доручену справу, звички берегти і шанувати книги.

Скільки ж книжок потрібно мати одночасно на вітрині? Як часто їх міняти? Міняти всі чи частину?

Практикою підтверджено, що це залежить від рівня розвитку дітей, їх уміння користуватись книжкою. Так, у молодшій групі, коли у маллят ще не було відповідних навичок, після прочитання нового твору я говорила: «Тепер поставимо книжку на полицю, ви зможете брати її й розглядати». Як правило, книжку однієї назви тримали в двох примірниках. По можливості добирала за змістом твору картини, наклеювала їх на цупкому аркуші паперу і теж виставляла їх на вітрині. Пізніше, з засвоєнням дітьми вміння краще поводитись з книгами, на полиці тримали по 2 книжки (нову і вже знайому дітям) у 3—4 примірниках. Через деякий час, щоб не ослабити в маллят інтересу до книг, міняли їх (нові колись твори переходили в розряд відомих дітям, а відомі ховали в шафу).

В середній групі залишала на вітрині по 4—5 книг в 3-х примірниках. Залучала вихованців до розгляду ілюстрацій за змістом казок, епізодів з життя дітей, ілюстрацій про В. І. Леніна. Коли помічала, що інтерес до якоїсь книжки у дошкільнят втрачається, забирала її у шафу і лише через деякий час знову виставляла.

З старшими вихованцями я вже радилась, які з відомих їм книжок залишити на вітрині, а які забрати. Практично це робилося так. Коли я бачила, що в книжковому куточку нагромадилось 10—12 книг, тоді у вільний час, здебільшого у вечірні години, пропонувала дітям сісти на свої стільчики і, по черзі знімаючи ту або іншу книгу з полиці на стіл, запитувала: «Яка це книжка, заголовок, хто автор її? Хто ще хоче книжку подивитися? Кому яка книжка більше подобається?»

Деякі з старших вихованців уже самостійно читали невеликі оповідання Л. Толстого, казки, а тому просили їх ще не забирати. Інші ж вказували на те, що люблять певну книжку часто розглядати. З відповідей і побажань дітей робила висновок, чи слід поміняти лише частину книжок, чи навіть ще додати до тих, що вже є.

При читанні художніх творів у підготовчій до школи групі я майже завжди називала письменників, показувала їх портрети. Коли розучували для драматизації казку «Ріпка», ознайомила дітей з портретом І. Я. Франка, а під час екскурсії до міського парку ми побували біля пам'ятника Великому Каменяреві.

До видатних дат — Дня радянської жінки, Дня Радянської Армії, дня народження В. І. Леніна, Жовтневих свят — у куточку влаштовувалися книжкові виставки. Ми добирали відповідну літературу, альбоми, ілюстрації.

Як правило, ілюстрації використовую таким чином, щоб закріпити набуті дітьми враження під час читання художніх творів та спостережень навколишньої дійсності. В нашому дитячому садку спеціально заведені папки, де підібрано картини, об'єднані однією якоюсь темою, а саме: «Радянські жінки», «Машини, що допомагають людям працювати», «Наші герої-космонавти», «Радянська Армія», «Про життя В. І. Леніна», «Т. Г. Шевченко», «Наше рідне місто», «Москва», а також ілюстрації до окремих творів. В кожній папці — по 8—10 картинок.

Щоб не розсіювати дитячу увагу, на вітрині виставляю по 3—4 ілюстрації. Наприклад, після екскурсії в центр міста до пам'ятника В. І. Леніну було використано кілька картинок з серії «Наше рідне місто», а саме: «Пам'ятник В. І. Леніну», «Музей В. І. Леніна», «Прспект Т. Г. Шевченка». Діти розглядали ілюстрації, впізнавали місця, які бачили під час екскурсії. Через 2—3 дні картини змінюю іншими. Скажімо, після читання оповідання О. Кононова «Ялинка в

Сокольниках» виставляю на вітрині ілюстрації до цього твору та ще 2—3 картини про дитячі роки Ілліча. Читання вірша С. Михалкова «А что у вас?» супроводжую показом 4—5 ілюстрацій з тематичного набору «Радянські жінки».

Інколи використовувала ілюстрації на заняттях для ознайомлення з предметами, подіями, явищами, яких діти не могли безпосередньо сприймати, наприклад, під час розповіді про Москву, Київ тощо. Частину з них (4—5) залишала на вітрині, а через 2 дні замінювала їх іншими ілюстраціями на ту саму тему.

Незабутнє враження справив на дітей літературно-музичний ранок, присвячений Т. Г. Шевченку. Відповідно до програми ознайомила дітей з доступною їм розумінню поезією Великого Кобзаря. Напередодні ми оформили з ними куточок книжки. На верхній полиці вітрини помістили портрет Тараса Григоровича, прикрасивши його вишиваним рушником, а на нижній — твори Т. Г. Шевченка, які рекомендуються для дошкільнят, ілюстрації до них, твори про поета та ілюстрації окремих епізодів з його життя.

На літературно-музичний ранок були запрошені студенти, які проходили в нашому дитячому садку музичну практику. Одягнені в українські національні костюми, вони виконали на народних інструментах — бандурах — кілька пісень на слова Т. Г. Шевченка: «Думи мої, думи мої», «Зоре моя вечірняя», «Тече вода з-під явора» та ін. Вихованці підготовчої групи прочитали вірші: «Тече вода з-під явора», «Встала весна».

Чарівна музика, майстерно виконані пісні, вірші — все це залишило в дитячих душах глибокий слід. Дошкільнята довго згадували цей ранок, ділились враженнями з своїми близькими.

Так різноманітними засобами виховую я у дітей бережливе ставлення до книги, любов до неї.

Певну роботу в цьому напрямі проводила з батьками. Бувало, що в сім'ях малятам добирали книжки, які рекомендуються для школи,

в інших — читали дуже багато, чим переобтяжували дитячу пам'ять. Нарешті, деякі батьки зовсім нічого не читали дітям — мовляв, бракує часу, хай у дитячому садочку це роблять.

Виникла потреба провести батьківські збори на тему «Що читати і розповідати дітям дошкільного віку». В своїй доповіді я радила батькам, як читати, які твори добирати для дітей, коли краще читати дитині, як користуватись книгою,

як влаштувати куточок книжки. Для батьків було організовано виставку дитячої літератури.

Пізніше, відвідуючи дітей вдома, я помітила, що в більшості сімей врахували мої поради, і це було для мене приємним. Адже виховані ще в дитинстві інтерес і любов до книги, вміння шанувати книгу стануть потім у великій нагоді кожній людині, незалежно від її фаху.

З. ТОРОПЧОНОВА,

музичний керівник дитячого садка № 24
м. Електросталь Московської області

Прогулянка з сюрпризами

Напередодні діти підготовчої до школи та старшої груп одержують листа з запрошенням піти пошукати «чарівну берізку». В листі вказується маршрут, за яким потрібно йти, щоб не заблудитися: «Вийти з дитячого садка і піти прямо по дорозі мимо великого будинку, який стоїть на розі, дійшовши до нього, звернути праворуч і йти до ставка, минути ставок, а там і галявинка з чарівною берізкою. Її ще здалеку можна побачити — така вона красива. Якщо по дорозі зустрінуться курочка-рябушечка, кицька-мурисенька, дівчинка та Ведмеді — значить ви йдете до чарівної берізки правильно. Бажаю вам добре поведитися. Ваш друг».

Лист дуже зацікавив дітей. І ось наступного дня після сніданку дошкільнята пішли на прогулянку за вказаним у листі маршрутом. По дорозі вихователька загадує їм загадку про курочку. Коли підійшли до вказаного в листі будинку, побачили Курочку-рябушечку з двома красивими відерцями (дитина одягнута у відповідний костюм або шапочку). Вихователька: «Діти, давайте питаємо у курочки, куди вона йде?»

Діти стають в хоровод і співають пісеньку «Курочка-рябушечка» (сл. народні, муз. Г. Лобачова, зб. «Песни и танцы для детей младшего

возраста». Государственное музыкальное издательство, Л., 1962).

Після хороводу вихователька запитує у дітей, чи правильно вони йдуть до чарівної берізки. Діти відповідають.

Повернули праворуч. Назустріч йде Кицька-мурисенька (дівчинка у відповідному костюмі), а за нею хлопчик в російському костюмі, підперезаний шнуром або тасьмою, легко зав'язаними. Розігрується інсценівка «Кицька-мурисенька».

Коли хлопчик розв'язує поясок і загрожує ним, женеться за Кицькою, яка з нявканням тікає, вихователька кладе на підносики пряники і накриває їх салфеткою, потім говорить, що наступного разу Кицька не буде їсти пряники сама, а почастиє і дітей. Зараз у нас теж є пряники. Дає підносики Кицьці і хлопчику, які частують всіх дітей.

Ідуть далі, і вихователька знову запитує дітей, чи правильно вони йдуть до чарівної берізки.

Недалеко від ставка назустріч дітям біжить перелякана дівчинка і весь час оглядається.

Вихователька. «Дівчинко, що з тобою? Від кого ти тікаєш?»

Дівчинка. «За мною ведмеді женуться!..»

Вихователька. «Ведмеді? Ховайся швидше!»